

De sacramenten

in 7 miniatuurtjes

De doop

Het diepste wezen van de mens is niet alleen onsterfelijk, het is ook ongeboren. Onze verhouding tot de eeuwigheid heeft twee kanten: wij leven voort na onze dood en bestonden, parallel daaraan, reeds voor wij geboren werden. In de doop van De Christengemeenschap is dit geen verzwegen uitgangspunt. Het wordt met zoveel woorden gezegd: in de doop ontvangen wij een ziel op aarde, die nu met een lichaam bekleed wordt om zo de geest te kunnen vinden. Deze drieledigheid van lichaam, ziel en geest wordt in het doopritueel uitdrukkelijk gearticuleerd. Aan het hele mensenwezen wordt recht gedaan. Het kind wordt gedoopt met water, zout en as. Zo krijgt het op aarde een bedding. Deze geestelijke ontvangst maakt dat het kind beschut, beschermd en gedragen blijft wanneer het zich gradueel gaat losmaken van de voorgeboortelijke wereld. De weg in de lichamelijke begint. Het kind mag zijn, groeien en worden. Het is omhuld en gezegend.

De jeugdwijding

Op de doop volgde vroeger de zogenaamde "bevestiging", in het Latijn confirmatio. Beide sacramenten, doop en bevestiging van de doop, hoorden samen. Het een ging niet zonder het ander. In de doop werd de mens toevertrouwd aan Christus; in de bevestiging werd Christus toevertrouwd aan de mens. Wie bevestigd was, mocht deelnemen aan het altaarmysterie van brood en wijn. De toegang tot de communie was hem vergund. In de eerste drie eeuwen van onze tijdrekening, toen enkel volwassenen het doopsel ontvingen, werden beide sacramenten kort na elkaar toegediend. Dit is met de loop der tijd anders geworden. De doop werd een sacrament voor pasgeborenen en de confirmatie wordt nu voltrokken bij het inzetten van de puberteit. Hierdoor heeft dit sacrament een andere lading gekregen. Het is nog steeds het plechtig aanreiken van de communie maar daarnaast is het een ritueel geworden dat de overgang naar een nieuwe levensfase begeleidt. Dit moment is in onze ontwikkeling uniek en dramatisch tegelijkertijd. De geslachtsrijpe mens houdt in zekere zin op met kind te zijn. Zijn lichamelijke is niet meer naief. In het sacrament van de jeugdwijding horen wij dat de kinderjaren voorbij zijn en dat de jeugd begint. Hiermee is veel gezegd. De jeugd is open, ontvankelijk en levenslustig. Ze verlangt naar vrijheid en wil de wereld ontdekken. In die zin hoeft aan de jeugd geen einde te komen. Jeugdig blijven is een opgave. Het sacrament van brood en wijn, dat in de jeugdwijding voor het eerst ontvangen wordt, legt de kiem voor een blijvende jeugdigheid in het leven. Iedere communie is een nieuw begin. Ieder begin legt een nieuwe mogelijkheid open. Iedere nieuwe mogelijkheid heropent het mysterie van ons bestaan.

De mensenwijdingsdienst

Het altaar is een geheimzinnige plek. Het geeft zijn mysteries slechts langzaam prijs. Daarom wil het altaar meer dan eenmaal bezocht worden. De religieuze ervaring leeft vanuit de herhaling. Zo wortelt het religieuze in het wezen van alle dingen: de zon komt meer dan een keer op, de seizoenen zijn pas te herkennen in hun terugkeren, de dag en de nacht leven door hun afwisseling. Het altaar omvat al de banen en betrekkingen van waaruit de herhaling zich kan voltrekken. Wij komen aan het altaar, gaan, en komen weer terug. In deze adem van komen en gaan, verschijnen en verdwijnen, leeft ook het goddelijke. In deze afwisseling herkent het goddelijke zich in de mens. Want wat betekent het mens te zijn? De mens is een wezen dat zich zowel toont als verbergt. Wij staan in de wereld. Wij wonen en werken er, beleven er vreugde en leed. In die zin zijn wij zichtbaar. Een ander deel van ons staat echter niet in de wereld. Het onttrekt zich. Het is onzichtbaar. Het is er en doet zich gelden, maar blijft niettemin onvatbaar. Het blijft geheim. Dit is ons geestelijke wezen. Dit geheime stuk van onszelf dragen wij naar het altaar in de mensenwijdingsdienst. Het altaar is zo een beeld van onszelf: het is zichtbaar maar geeft zich tegelijk niet bloot. Het wacht en is geduldig. Het toont zijn diepere wezen enkel aan wie terugkomt. Geloof, zei Goethe, is liefde voor het onzichtbare. Het is open staan voor het geheim. Dit is wat het altaar ons belooft: in het tumult van de wereld, in de worsteling van onze ziel, vinden wij een open plek die troost en vrede schenkt. Brood en wijn worden lichaam en bloed. Het geheim spreekt zich uit. Het onzichtbare wordt voelbaar. Een god is ons nabij.

Het sacramentele gesprek

Mensen kunnen wat dieren, planten en stenen niet kunnen. Mensen kunnen spreken. Spreken betekent de eigen innerlijkheid in de uiterlijkheid dragen. Het woord verbindt ons met de dingen. Wanneer deze verbinding stukt, wanneer wij niet meer de dingen vinden maar enkel nog onszelf, lopen wij vast. Wij verstommen. We verdwalen in het labyrint van onze eigen duisternis. Spreken daarentegen verheldert. Wat ik kan uitdrukken, klaart op. In de taal slaan wij een brug naar de ander. Pas deze brug brengt ons werkelijk bij onszelf. Het sacramentele gesprek biedt de mogelijkheid onze eigen weg onder woorden te brengen. Daardoor blijft deze weg begaanbaar. Alle sacramenten zijn wijdingen: de doop is een aankomstwijding, dan zijn er de jeugdwijding, de mensenwijding, de stervenswijding, de priesterwijding en de huwelijkswijding. Wijden betekent zegenen, sterken en heiligen. Het betekent verbinden met de oorsprong. Ook het sacramentele gesprek is een wijding. Wat hier gezegend, gesterkt en geheiligd wordt, wat hier met haar oorsprong verbonden wordt, is ons eigen lot. De biecht - een oude, beladen naam - is een lotswijding. Net als bij de andere wijdingen wordt ook hier iets aangedragen. Dit hoeven niet in eerste instantie onze zonden te zijn. Wij spreken *onzelf* uit in dit sacrament, niet zozeer onze daden. In dit uitspreken van onszelf begint een licht te schijnen dat pas in en door dit spreken waarneembaar wordt. Het is de warmte van het wezen dat ons leven draagt en ordent, de begeleider van ons lot. Een luisterend oor is rondom ons. Aandacht vult de ruimte. Het is zacht en stil. De lijn van ons leven licht op.

De stervenswijding

Geboorte en dood horen samen. Het zijn twee keerzijden van hetzelfde gegeven: ons lichaam wordt ons geschonken bij het begin van ons leven, dus staan we het ook af aan het eind ervan. Dit is niet makkelijk. Wij zijn zo vergroeid met onze lichamelijkheid dat we niet anders kunnen dan ons ermee identificeren. Het opgeven van onze lichamelijkheid is voor ons een opgeven van onszelf. Sterven is verliezen: geen mens wint het van de dood. Deze nederlaag blijft onverdraaglijk zo lang wij niet inzien dat sterven meer is dan doodgaan alleen. Want sterven doen wij niet pas aan het eind van ons leven. We doen het in kleine stukjes ook lang daarvoor. Soma sema, schreef Plato: het lichaam is een graf. Dit werpt een heel ander licht op de dingen. Bij de geboorte sterft een deel van ons. Het wordt in de lichamelijkheid gebannen. In de dood wordt dit deel opnieuw bevrijd en herboren. Onze geest staat op. Verrijkt verlaten wij de wereld: "Want voor mij is leven Christus en sterven winst." (Filippenzen 1, 21) Het sacrament van de stervenswijding sluit in die zin niets af. Het is geen eindpunt maar integendeel de sacrale opening van het subtiele geboorteprocés dat elk sterven is. Door de zalving met gewijde olie begint een leven dat voert van bestaan tot bestaan. De nabijheid van de dood brengt het vermoeden van een hoger leven. Het sterfbed biedt een nieuw ontwaken. De tijd wordt ruimte en wij zien onszelf.

De priesterwijding

Vijfhonderd jaar geleden proclameerde Martin Luther het priesterschap van alle gelovigen. Daarmee werd het begin van de moderne tijd ingeluid. Wat voorheen bemiddeld moest worden door een priester, kon vanaf nu ieder mens voor zich. De onmiddellijke verbinding met het goddelijke was niet langer het privilege van de clerus. Moderne christelijkheid impliceert sindsdien de spirituele soevereiniteit van elk individu: "In ieder mens sluimeren vermogens, waarmee hij inzicht in hogere werelden kan verwerven." (Rudolf Steiner) De Christengemeenschap zet geen stap terug achter de reformatie. Zij erkent de morele vrijheid van de mens en wil niet bevoogden. Toch neemt zij in haar sacramentele canon een wijding op die Luther voor overbodig hield. Dit doet zij niet om haar leden en belangstellenden tot leek te reduceren. De priesterwijding is integendeel daar om te verwerkelijken wat in de moderniteit slechts als mogelijkheid aangelegd is. Het priesterschap van alle gelovigen is immers geen voldongen feit. Het is nog niet gerealiseerd. Het wil gewekt worden. Tot de ontplooiing van dit ideaal draagt de priesterwijding bij. In het horen van cultisch gesproken teksten en in het zien van het priestergewaad - dat enkel tijdens de dienst gedragen wordt en dus veelbetekenend ook weer afgelegd wordt - ontdekken wij het priesterlijke in ons. Priesterlijk werken betekent handelen met geestelijke volmacht. Het betekent de geest binnenbrengen in aardse daden. Daartoe zijn uiteindelijk alle mensen beroepen. De vernieuwde priesterwijding is zo een cultisch voorbeeld. Dit beeld drukt zich in ons af. Daar begint het te werken. Deelname aan de mensenwijdingsdienst opent een geestelijke bron. Onze diepste bestemming wordt voorvoeld.

De huwelijkswijding

Niemand wordt alleen geboren. Wij betreden de wereld doorheen de barensweeën van een ander. Reeds dit basisgegeven geeft aan dat de mens niet bedoeld is om op zichzelf te staan. Geen mens wil alleen zijn, of toch niet voor lang. Wij hebben anderen nodig. Solitaire opsluiting leidt tot waanzin. Waarom is dit zo? In het samenzijn met anderen ontstaat iets wat meer is dan een optelsom van de delen. Pas in gemeenschap worden mensen vruchtbaar. Vruchtbaarheid is meer dan enkel de mogelijkheid tot voortplanting. Ook het samenleven van twee mensen die geen kinderen hebben kan vruchtbaar zijn. Dit heeft alles te maken met wat er tussen mensen werkzaam is. Het latijnse woord voor "ertussen zijn" is *interesse*. Pas in de Triniteit krijgt dit woord zijn volle lading. Christus is de geïnteresseerde. Hij leeft niet alleen tussen de Vader en de Heilige Geest, maar ook tussen ons mensen. Hij sticht het geheel van onze verbindingen, nog voor wij die zelf doorschouwd hebben. Wanneer twee mensen deze verbinding tot levensbesluit willen maken, worden zij in de echt verbonden. Het woord "echt" duidt in onze taal op een werkelijkheidsgraad. De echtgenoten verhogen de werkelijkheid van hun samenzijn. Het is Christus die als "het heilige tussen", dat wil zeggen als "het heilige midden" deze werkelijkheid tot stand brengt: "Waar twee of drie in mijn naam samen zijn, ben ik in hun midden." (Matt.18, 20) De wijding van het huwelijk is de uitnodiging van de levenspartners om Christus tot de geïnteresseerde in hun besluit te maken. Het huwelijk wordt daardoor meer dan een burgerlijke aangelegenheid. Het wordt een oord van vergeestelijkte liefde. Dit reikt verder dan het samenleven van de betrokken partners. Niet alleen wij hebben deel aan de wereld, de wereld heeft ook deel aan ons. In de levensgemeenschap overstijgen wij onszelf. De horizons van onze levens versmelten. Het geslaagde huwelijk is voor de gehele mensheid een geluk.